

ZAJEDNIČKI EVROPSKI OKVIR ZA ŽIVE JEZIKE I SERTIFIKATI ZA NEMAČKI KAO STRANI JEZIK

Ivana Zorica*

Sužetak: Zajednički evropski okvir predstavlja orijentir za nastavnike i učenike za definisanje sadržaja, izbora i izrade nastavnih programa, ali i evaluaciju i kontrolu. Ovaj dokument je prilagodljiv svakom ponaosob i dinamičan tj. podložan promenama u zavisnosti od povratnih informacija iz prakse. Cilj je stvaranje plurilingvističkog koncepta i shvatanje obrazovanja za ceo život. Različita znanja učenika u nastavi stranih jezika podeljena su i za svako je prikazano globalnom skalom šta se očekuje. U daljem delu teksta prikazane su diplome za nemački kao strani jezik i mogućnosti polaganja.

Ključne reči: zajednički evropski okvir, komunikativna jezička kompetencija, nivoi kompetencije, plurilingvizizam, strani jezik, nemačke diplome

Abstract: Common European Framework represents the guideline for lecturers and students for defining context, selecting and building curriculum, and evaluation and control. This document can be adapted to everyone and is dynamic, i.e. it is open to changes depending on feedback from practical work. The aim is to create a plurilingual concept and apprehension of life-long learning. Different knowledge of students during lectures of foreign languages is divided, and anticipations for each are presented on the global scale. Certificates for German as foreign language and possibilities of examinations are presented in the further text.

Key words: Common European Framework, communicative language competence, Common reference levels, plurilingualism, foreign language, german certificates

Uvod

Zajednički evropski okvir predstavlja zajedničku bazu za izradu programa, udžbenika, referenci i proveru znanja u nastavi stranih jezika na teritoriji Evrope. Ustanovljavanje objektivnih kriterijuma treba da pojednostavi proceduru priznavanja različitih diploma i da olakša slobodno kretanje ljudi u Evropi. Istovremeno i da osposobi sve Evropljane za izazove koji ih očekuju zbog sve većeg prožimanja i upućenosti jednih na druge, ne samo iz oblasti obrazovanja, kulture i nauke, već i u domenu privrede i trgovine.¹⁵²

Zajednički evropski okvir za jezike

Zajednički evropski okvir za žive jezike za dva osnovna cilja ima postavljanje sledećih pitanja:

- Šta treba da se konkretno uradi u usmenoj ili pismenoj komunikaciji sa drugim;
- Zbog čega to radimo baš na takav nači;
- Koji oblik učenja je neophodan kada pokušavamo da koristimo novi jezik;
- Kako da definišemo ciljeve prilikom učenja jezika i zabeležimo napredak u učenju stranog jezika, počevši od potpunog nevladanja do efektivnog ovladavanja stranim jezikom;
- Kako se realizuje učenje jezika;
- Kako kao nastavnik/ca pomoći da se bolje savlada jezik.

* Ivana Zorica, nastavnik stranog jezika, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

¹⁵² Council of Europe/Conceil de L'Europe (2003:11)

I olakšavanje komunikacije između praktičara i učenika na taj način što će učenici znati koja su očekivanja nastavnika u toku učenja i kako im se može pomoći.

Upravo zbog svoje mnogostruke upotrebe ovaj dokument mora da bude:

- Obuhvatan tj. da precizira celokupnu skalu lingvističkih znanja, jezičkih umeća i upotrebe jezika;
- Transparentan tj. da je jasno formulisan i pregledan, te da korisnicima pruža eksplicitne informacije;
- Koherentan tj. da ne postoji kontradiktornost među sastavnim delovima: identifikovanjem potreba, određivanjem ciljeva, definisanjem sadržaja, izbora i izrade nastavnih sredstava, izrada nastavnih programa, izbora nastavnih metoda za učenje jezika kao i evalucija i kontrola¹⁵³

Isto tako *Zajednički evropski okvir* treba da bude otvoren radi dorada i proširivanja, prilagodljiv različitim uslovima, dinamičan tj. podložan promenama u zavisnosti od reakcija i povratnih informacija iz prakse, zatim pristupačan, jasan i prijemčiv svima koji ga koriste, ali isto tako i nedogmatičan, da nije povezan ni sa jednom poznatom teorijom ili konkurentskom praksom u oblasti lingvistike i nauke o obrazovanju.

Plurilingvizam i plurikulturalnost

U cilju razvojne politike obrazovanja u oblasti stranih jezika podrška se pruža plurilingvalnom konceptu, koji nema više za cilj ovladavanje jednim ili više jezika da bi se dostigao ideal „izvornog govornika“, već da se razvije određeni jezički repertoar gde će sve lingvističke sposobnosti doći do izražaja npr. da se koristi sposobnost izražavanja na jednom, a razumevanje na drugom jeziku. Ovaj pristup podrazumeva učenje jezika i van školskog okvira i vremena provedenog u obrazovnim institucijama tj. podrazumeva obrazovanje tokom celog života kao i otvorenost za učenje bilo da je u pitanju neki novi jezik ili neka nova kultura. Plurikulturalnost se dakle odnosi na pojedince, „koji poseduju fleksibilan repertoar jezičkih i kulturnih sposobnosti koji prevazilazi osnove datog društva. Drugim rečima, plurikulturalna osoba ume da komunicira i snalazi se i u nepoznatom kulturnom i jezičkom kontekstu jer ume da fleksibilno koristi sva svoja (često parcijalna) kulturna i jezička znanja“.¹⁵⁴ Ako se preporuke date u *Okviru* odgovorno i objektivno uvrste u proces jezičkog planiranja i politike i planiranja nastave jezika u Evropi doći će do šticeđenja lingvističkih prava jezika malih oblasti kao i unapređivanja lingvističke i kulturne raznolikosti Evrope.¹⁵⁵

Kako je učenje jezika individualan proces jer ne postoji osoba sa istim kompetencijama ili kod koje se kompetencije razvijaju na isti način, ovaj dokument razlikuje sledeće kompetencije jezičke komunikacije:

- Lingvistička kompetencija koja se odnosi na znanja i umeća organizacije i načina memorisanja znanja na leksičkom, gramatičkom, semantičkom, fonološkom i ortografskom nivou.
- Sociolingvistička kompetencija koja se odnosi na kontekst upotrebe jezika pod uticajem društvenih normi npr. odnosi između različitih generacija, društvenih grupa, polova, oblici ponašanja u skladu sa kodificiranom jezičkom normom.
- Pragmalingvistička kompetencija koja se odnosi na funkcionalnu upotrebu jezičkih resursa kod koje do izražaja dolaze kulturološki aspekti i uticaji sredine.

Kompetencija jezičkog komuniciranja nekog govornika realizuje se u sledećim jezičkim aktivnostima koje mogu biti pisane i u govoru, ili samo u govoru ili samo pisane :

- Recepcije (usmene ili pisane);
- Produkcije (usmene ili pisane);

¹⁵³ Council of Europe/Conceil de L'Europe, *Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava ocenjivanje*. Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2003. str.15.

¹⁵⁴ B. Petrić, *Rečnik reforme obrazovanja*, Platoneum, Misao, Pedagoški zavod Vojvodine, Novi Sad, 2006. str.33.

¹⁵⁵ J. Filipović, *Ideološki aspekti politike i planiranja nastave jezika*, u: J. Vučo (ed.) *Savremene tendencije u nastavi stranih jezika i književnost*, Filološki fakultet., Beograd, 2007, 382.

- Interakcije (usmene ili pisane) kojoj se poklanja dosta pažnje upravo zbog učešća najmanje dva učesnika i značaja za komunikaciju;
- Medijacije (usmene ili pisane) koja podrazumeva istovremeno aktivnost elemenata recepcije i produkcije gde se prilikom npr. prevođenja ili prepričavanja nekog teksta nekom trećem licu pruža preformulisana informacija u odnosu na prvobitnu verziju teksta.

Nivoi kompetencija

Za izradu nivoa kompetencija radi poređenja i usklađivanja različitih sistema ocenjivanja i vrednovanja ustanovljeno je šest nivoa koji su sveobuhvatni i predstavljeni deskriptorima (*Kannbeschreibungen*-opisima šta govornik na kom nivou ume, može i zna)¹⁵⁶ tako da obuhvataju oblast učenja i nastave stranih jezika. Nivoi po *Zajedničkom evropskom okviru* su sledeći¹⁵⁷:

- Početni nivo ili otkrivanje-A1;
- Srednji nivo ili preživljavanje-A2;
- Prag nivo-B1;
- Napredni nivo ili napredni kandidat-B2;
- Samostalni kandidat ili kompetencija efektivne operativnosti-C1;
- Vladanje jezikom-C2.

Ovih šest nivoa dalje se mogu svesti na tri glavna nivoa:

- A-Kandidat početnik;
- B-Napredni kandidat;
- C-Samostalni kandidat.

Da bi se približilo šta je okvirno propisano zajedničkim nivoom kompetencija predstavice globalnu skalu:

Tabela 1: Globalna skala nivoa kompetencija

Samostalni kandidat	C2	Može bez problema da razume sve što čuje ili pročita. Ume da argumentovano rezimira informacije iz različitih izvora (pismenih ili usmenih), a da takav iskaz karakterišu koherentnost i jasnost. Na kompleksnije teme izražava se tečno, spontano i precizno pri tom osećajući prefinjeno različitost značenja i smisla iskaza.
	C1	Sposoban je da razume širi dijapazon zahtevnih i dužih tekstova, i da prepozna skrivena značenja. U stanju je da se izrazi tečno i spontano pri tom ne tražeći očigledno izraze traženja. Može bez poteškoća da koristi jezik u privatnom, javnom, profesionalnom ili obrazovnom domenu aktivnosti. Može da komunicira na jasan i organizovan način pri produkciji teksta na kompleksniju temu, pri tom svesno kontrolišući organizaciju, način artikulacije kao i koheziju u datom diskursu.
Napredn	B2	Može da razume bit nekog kompleksnog teksta i diskusije konkretnih i apstraktnih, kao i stručnih tematika iz svog profesionalnog domena. Sposoban je da koristi jezik bez poteškoća u komunikaciji i sa izvornim govornikom, a da pri tom ni jedna ni druga strana ne ulože veće napore. U stanju je da iskaže svoje mišljenje detaljno i jasno na različite teme navodeći argumente i kontraargumente.

¹⁵⁶ Müller Glaboniat, Schmitz Rusch, Wertenschlag, *Profile Deutsch*, Langenscheidt, Berlin, 2003, str. 13.

¹⁵⁷ Termini preuzeti iz: Council of Europe/Conceil de L'Europe, *Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava ocenjivanje*, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2003. str. 31.

	B1	Sposoban je da razume bitna stanovišta iskaza na jasno i standardno artikulisanom jeziku u okviru situacija i tema poznatih iz privatnog ili profesionalnog domena. Može većinom da se snađe u situacijama za vreme putovanja kroz područja gde se govori ciljni jezik. U stanju je da proizvede jednostavan i logički ustanovljen tekst na već poznate teme ili one koje su njemu relevantne. Pored toga može i da opiše događaje, snove, iskustva, nade i ambicije i da ukratko obrazloži svoje stavove ili ideje.
Kandidat početnik	A2	Može da razume iskaze i česte izraze u vezi sa okruženjem i njemu bliskim temama. Sposoban je da komunicira izvršavajući jednostavne zadatke u direktnoj razmeni podataka o svakodnevnim temama. Jednostavnim rečenicama može da da podatke o sebi, neposrednom okruženju i ličnim zahtevima.
	A1	Može da razume i koristi jednostavne fraze iz svakodnevnog govora za jednostavne situacije u kojima se nađe. Sposoban je da predstavi sebe i druge, da informacije o sebi i drugima npr. o mestu stanovanja, prijateljima, hobijima. Ostvaruje jednostavnu komunikaciju ako sagovornik govori umerenim tempom, jasno i ako je spreman da pomogne.

Izvor: Council of Europe/Conceil de L'Europe (2003:33)

Što se tiče ocenjivanja znanja teži se jedinstvenom kriterijumu i usaglašavanju diploma na nivou svih evropskih živih jezika. Svaki nivo podrazumeva okvirni broj odslušanih časova od 45 minuta da bi se savladao program koji je propisan. Po nivoima broj časova je sledeći¹⁵⁸:

- A1- od 85-170;
- A2- od 170-340;
- B1-od 400-600;
- B2-od 590-680;
- C1-od 590-680;
- C2-od 800-1000.

Zadatak je da se u toku nastavnog procesa jezička kompetencija razvija na svim nivoima, testiranjem na sertifikatima teži se objektivnosti u sagledavanju jezičke kompetencije datog učenika/ce. Ispiti se sastoje iz četiri dela, ranije korišćeni termini su veštine, pisanje, čitanje i razumevanje teksta, razgovor i slušanje. Svaki od delova se podjednako vrednuje. Svaki kandidat se ocenjuje prema svom nivou i onome što je trebalo da savlada, a što je propisano dokumentom.

Sertifikati za nemački kao strani jezik

Kada je nemački (ali i drugi evropski jezici) u pitanju razlikujemo četiri vrste diploma: za znanje opšteg nemačkog za odrasle, za znanje opšteg nemačkog za decu i mlade do 16. godina (o kojima ovde neće biti reči), za poslovni nemački i za studiranje na nemačkim univerzitetima.

Što se tiče diploma za opšti i poslovni nemački, ispitivački centri su: Gete institut i Austrijski institut u Beogradu. U Srbiji se za polaganja za diplome Gete instituta vrše u jedinom licenciranom centru Gete instituta na Kolarčevom univerzitetu i u Gete institutu u Beogradu, dok se polaganje za sticanje austrijskih diploma vrši u Austrijskom institutu u Beogradu. Pregled diploma po nivoima sa nazivima na nemačkom dat je u u tabelama 2 i 3.

¹⁵⁸ podaci preuzeti sa: <http://www.goethe.de/>

Tabela 2: Diplome Gete instituta za nemački kao strani jezik

Nivoi znanja po evropskom jezičkom okviru	Nazivi diploma	Diplome za poslovni nemački
A1	Start Deutsch 1	
A2	Start Deutsch 2	
B1	Zertifikat Deutsch	
B2	Goethe- Zertifikat B2	Zertifikat Deutsch für den Beruf
C1	Goethe- Zertifikat C1	Prüfung Wirtschaftsdeutsch
C2	Zentrale Oberstufenprüfung Kleines Deutsches Sprachdiplom Großes Deutsches Sprachdiplom	

Izvor: <http://www.goethe.de/>

Tabela 3: Diplome Austrijskog instituta za nemački kao strani jezik

Nivoi znanja po evropskom jezičkom okviru	Nazivi diploma	Diplome za poslovni nemački
A1		
A2	Grundstufe Deutsch	
B1	Zertifikat Deutsch	
B2	Mittelstufe Deutsch	
C1	Oberstufe Deutsch	
C2		Wirtschaftssprache Deutsch

Izvor: <http://www.osd.at/>

Kako je za studiranje na nemačkom jeziku potrebno dokazati nivo znanja ustanovljene su specijalne diplome: TestDaF I DSH¹⁵⁹. Ovi sertifikati slični su po koncepciji prethodno opisanim, s tim što su tematski bliži studijama i studiranju npr. po odabiru tekstova. Oba sertifikata podrazumevaju visok nivo znanja nemačkog jezika, koji je i potreban da bi uspešno mogla da se prati nastava na studijama. TestDaF se može polagati u Beogradu u ispitivačkom centru, dok se test DSH polaže isključivo u Nemačkoj na univerzitetima. Pregled ova dva testa je dat u tabeli 4, s tim što treba naglasiti da TDN3 I DSH1 ne podrazumevaju dovoljan nivo znanja za studiranje.

Tabela 4: Diplome nemačkog kao stranog jezika za studiranje na nemačkim univerzitetima

Nivoi znanja po evropskom jezičkom okviru	Test Deutsch als Fremdsprache (TestDaF)	Deutsche Sprachprüfung für den Hochschulzugang (DSH)
A1		
A2		
B1		

¹⁵⁹ Od univerziteta zavisi koju diplomu i koji ostvaren uspeh pri polaganju će zahtevati.

B2	TDN 3	DSH 1
C1	TDN 4	DSH 2
C2	TDN 5	DSH 3

Izvori: <http://www.testdaf.de/> i <http://www.daad.de/>

Zaključak

Zajednički evropski okvir predstavlja putokaz za ustanovljavanje objektivnih kriterijuma prilikom učenja stranih jezika na teritoriji Evrope, pri tom smatrajući proces učenja individualnim, a program prilagodljiv i dinamičan. Cilj ovakve jezičke politike je stvaranje plurilingvalnih građana Evrope radi očuvanja lingvističke i kulturne raznolikosti u Evropi. Za sve žive evropske jezike ustanovljena je globalna skala nivoa kompetencija koji dovode do usklađivanja ocenjivanja i okvirnog broja odslušanih časova. Za nemački kao strani jezik postoje četiri vrste diploma, koje se stiču u različitim centrima, kako na nemačkom govornom području tako i u Republici Srbiji.

Literatura

- [1] Council of Europe/Conceil de L'Europe, (2003) *Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava ocenjivanje*, Podgorica, Ministarstvo prosvjete i nauke
- [2] Filipović, J., (2007) *Ideološki aspekti politike i planiranja nastave jezika*, u: J. Vučo (ed.) *Savremene tendencije u nastavi stranih jezika i književnosti*. Beograd, Filološki fakultet
- [3] Glaboniat, Müller, Rusch, Schmitz, Wertenschlag, (2003) *Profile Deutsch*, Berlin, Langenscheidt
- [4] Petrić, B., (2006) *Rečnik reforme obrazovanja*, Novi Sad, Platoneum, Misao, Pedagoški zavod Vojvodine
- [5] <http://www.daad.de/>
- [6] <http://www.goethe.de/>
- [7] <http://www.osd.at/>
- [8] <http://www.testdaf.de/>